

b/c

982⁽⁵⁾

0-16

K34/120
5

Thamaga ya Mabjana

982(5)

K34/120

b/c

E Motubatsi.

Thamaga ya Mabjana

Part VIII.

Copy-right

982⁽⁵⁾

0-16

K34/120

E Motubatsi13
43

Kgaoganyo	Bogare	Letlakala
179	Maina a diphōōfōlō a dibatana.....	585-586
180	Koša ya Serota ya Magwera.....	587-588
181	Khufafalō ya diphōōfōlō.....	589-590
182	Tshobollo ya diboledi.....	591-593
183	Batlogolo ba Sekhukhune II ba rēlwa maina....	594-595
184	Maina a barwa le barwedi ba Sekhukhune II....	596
185	Baitse ba gokarēla molaō ka šekeleng diatleng.....	597-599
186	John Metiro Thagani Lebala.....	600
187	Barumiwa ba kgōrō ya mošate wa Marota.....	601-602
188	Kgoši Kotole Rahlagane Matlala.....	603-604
189	Ditshošwane tšewo borrawešu ba re buditšego maina a tšōna.....	605
190	Mengwaga ya tlala le mohlakudišī.....	606-608
191	Ka kgomo ya tľhabja le motho tľlabanong.....	609-610
192	Ba hlabile mohlōgō matolong Marota.....	611-612
193	Mojagobedi Makola le batho ba 70.....	613-614
194	Borifi bja Mongwaledi wa barakiwa Mohlaletse.	615-618
195	Tsobe le sa swego le na le setlang.....	619-621
196	Kgoši Sekwati I le Sekhukhune I ba dirile semphekgo.....	622-623
197	Dinaga tša go rēkwa di rēphēlwa badišī.....	624-625
198	Moiphahli a iphahlolla.....	626-627

Maina a diphōōfōlō le dibatana

- I Tlou
- II Thutlwa Ga di sa bonwa fano Bopedi ga Sekhukhune.
- III Tšhukudu
- IV Kubu E sa bonwa kuwa nokeng ya Lepelle.
- V Nare Di bonwe ka 1880 mo khwiting ya Lepelle.
- VI Kgokong
- VII Thōlō E sa bonwa fa Bopedi; 1945.
- VIII Phalafala E timeletše.
- IX Phala "Impala" E sa bonwa ka Mogaladi.
- X Letlabo Le sa bonwa thabeng ya Kwane 1919.
- XI Phuthi - Kgagara
ke Malope
- XII Pudubudu
- XIII Sekoope Di sa bonwa
- XIV Komi
- XV Hlōōlō
- XVI Thuhu
- XVII Tudu Di sale gona ka boatinyana.
- XVIII Tšhwene
- XIX Tau Ga e sa bonwa.
- XX Nkwe; ke Kala-Marēna le Bakgōmana: E sa bonwa.
- XXI Phukubjwe
- XXII Mošōrō
- XXIII Nakedi
- XXIV Kgaano Di sa bonwa ka go nnyane, di hwetšwa
- XXV Sehlora
- dithokgweng.
- XXVI Ngwana-walla
- XXVII Maselalentlwe
- XXVIII Mouwane
- XXIX Tshēpē Ga e sa tsebja le ka maahlō.
- XXX Pitsi Go fo kwiwa mebala ya yōna.

982

- 585 XXXI Thotsi Go kwiwa ga e bolêlwa fêla.
- XXXII Sentawana Re kwa ga se anegwa tuu.
- 586 XXXIII Dipeela Di sa bonala ka bontšhi ðithabeng.
- XXXIV Neebi E sa bogelwa madibeng a Lepelle.
- XXXV Tola E sa bonwa matšsaabeng.
- XXXVI Thakadu E sale gōna - modingwana wa dipheko.
- XXXVII Khudu-Maagampe E sa bonwa šokeng.
- XXXVIII Mmutla: O sa bonwa, mamarapjane a mathata
o rego lehu ke boifa motho, ga ele labo
mpjaa re hlaba dišma.
- XXXIX Phohu Ga e sa tsebja le go bonwa.
- XL Pshinyaleraga, ke khudu ya meetseng, e sa bonwa
mehlakaneng gomme ga e lewe; e nka lefetla.
- XLI Kgaala E dula meetseng e ya lewa.
- XLII Letlemetlu Le lewa kudu kuwa Moletšie.
- XLIII Monamatsêlê, ke mogolo wa Magokolodi.
- XLIV Digwêgwê di ka mehutana ya tšōna.

Tše ding dilumi tša Mahlokwana.

- (a) Mosetlaphala
- (b) Lešikišiki
- (c) Kgumi
- (d) Manpêtlêlê
- (e) Phepeng (phepheng).
- (f) Digokgo di na le mehutana ye meraro.
- (g) Mankale: Ke segokgo gomme se dirišwa dikalafong; ka
mangaka-kōma. Ebile ka go ratega ga sōna, dikgoši di rêtwa
ka sōna ba re: "Mankale a banna!"

(Bona letlakaleng la 589 - Khufafalo.)

Koa ya Serota ya Magwera

(a) Botšhaa! Botšhaa! Utle serumula ro unyama pele. (Bjale moswari wa sešaa o wa se tšeya, gomme o eta pele).

(b) Metse ra feta malata! Haa-hole!

Maruo a kgomo ra tsena (re tsene) Haa-hole!

Ke gata bolokō bja kgomo serengwane Haa-hole!

Re fetela pele, re fetela pele; Haa-hole!

(c) Kgōrō ye ke ya mang? Haa-hole!

Ya Phaahla Bauba!

Ya Phaahla Bauba! Haa-hole!

(d) Ba re Phaahle o bowa kaye?

O bowa Seolo Mathebo!

(Bjale mosadi o hlaboša mpholudi iuiuiu!)

Ga ba sa eme fa mosehlelong wa kgōrō, moswari wa sešaa o thakanela ka thupantlong go gotša mollo.

Borokwana bja ka ntshe e foba go olama. Gomme ka mesō ba re: (1) Dithomo:-

(2) Mogatogē:-

(3) Phamphatla:-

Bjale ba tsene Serotheng, go letetšwe difihlulo go tlo tšwela šokeng go bolaya diphōfōlō le go gōrōga le magong a mararo.

(1) Serotheng.

(2) Kgorong ya banna ba kgōrō.

(3) La ka thupantlong.

Ga ele tša bahiri tšōna di išitšwe ba sa bokane kuwa mošaašeng wa Sedikodiko sa bona; mehleng ya kgale e be ele kgwedi tharo go phetha bonna ka Sepedi (Sepedi).

588

Temošo: Le ge mabaka a ka fetoga, ga ele mehleng ya kgoši Sekhukhune II le moswaredi Morwamotshe Sekhukhune, dithupantlo e sa fo ba tše:- (1) Matubeng a Sekhukhune II.

(2) Mafiri.

(3) Maredi.

588 Dithupantlo tša basitsana tšona šidi:-

- (1) Matubeng a Sekhukhune II.
- (2) Mafiri.
- (3) Maredi.
- (4) Maroteng.
- (5) Mabogwana.
- (6) Matubeng a Mojaludi.
- (7) Phala Matata a Mallega.

Ga ele mekgwa le melawana ya dirētō tša dikgōrō go latelwa ka mogolo wa kgōrō yewo gomme diēma ele tša bagolo ba ilego kuwa gayeng go badimo.

Kōmana ya basitsana e fetša sebaka sa kgwedi tše lesome le kgwedi pedi, gomme ba a alošwa bjano ba rēlwa leina la moroto ka tatelo ya leina la hlōgō ya mphatho wa bōna: bjale ba bitšwa gore ke dikgarebē ga e sale mathumaša. Ga ele maina a meroto ya basadi, lebēlēla kgaoganyong ya 18 Letlakaleng la 48 C. Bapedi ga ba tšeeletše maina a mephatho ya dilete, aowa! Ke ba dilete ba relago mphatho wa mošate wa Serota.

Khufafalo ya diphōōfōlō.

Naa keng se dirilego khufafalo ya diphōōfōlō le dinonyana fano ga Sekhukhune? Go hufagala ga diphōōfōlō le dinonyana, ke gore tša dipofa: Go dirilwe ke masole le dihlofi (merewo ya melete) le melaba le dihudi le ditongwane le malepa gomme ka baka la polao e bjalo, ka go se be le Molaō wa tshireletšo "Protection Law" ya diphōōfōlō go swana le makgowa "Europeans".

Bjalo ge, le yōna pitlagano ya setšhaba le mašemo, le go hlōkagala ga phulo, le kapolegō ya dithokgwa, bjale naga e hufile, boširelo bja diphōōfōlō ga bo gōna: di tšhabile gomme di sobeletše dinageng tša dikgwa kuwa Lekaung. Gomme ke fawo di phelago ntshe ka boiketlo, gomme ntshe poifo ya tšōna e fogo ba dibatana fēla.

Bjalege, mehleng yeno go bonwa mohola o mogolo wo o dirilwego ke babašweu ka go agelela diripa tša dinaga ka magora a metatō ya meotlwa gomme diagelo tše di lotile diphidi kamoka tša mafase ano a Transvaal: Fawe ntshe di bolawa ka kgopelo le tumēlēlō ya molaō ka setlankana "Permit" gomme le gōna esego go bolaya ka botlaela goba leonya "Pernicious" kuwa ntshe o tlo bona le go tseba le mehuta-hutana ya diphōōfōlō le dibatana tšewo o badilego maina a tšōna ka kuwa moragō "page 585"; wa lemoga mohola wa tšhireletšo ya diphidi ga e le kholano go bana go iša baneng ba bona "Generations".

Bakgalabjwe ba gešu (gešo) ba be ba re: "Mehlano diphōōfōlō ke dikgomo tša "Queen le Paul," lehono masolo a dikōma a sa fele a tōkatōkōla mašaletšana a diphōōfōtswana kuwa marakong le mebotwaneng auwii! Gareetse Bapedi; di na beno!

"Ke yōna swana ya mošate, wa e gapa o molato; wa e feta o molato."

- 590 (XLV) Phaaga ke sebatanyana ke mohutana wa ngwana-matome "cat", e sa bonwa, letlalwana la yōna ke lekgeswa le lepeša go mašora - ba e ja.
- (XLVI) Kgōōgō ke sebatanyana se loma kudu gomme mojo wa sōna ke todī ya dinosi.
- (XLVII) Kgaaga: E binwa ke ba Mphahlela; ge motho a e bone šokeng, o e rwala a iše mošate go kgoši gomme a fiwe sa mahlatse; yōna ke kōnōkōnō go batsebi - makhura a yōna go tšōna - dikgoši.
- (XLVIII) Thekwane ke nonyana gomme ga e na bosodi, e rate muši fēla, ga hloga e eswá, e ya kgōga.
- (XLVIX) Kōpaopi "Woodpecker".
- (L) Tshetlo: Ye ke nonyana ya temogo go thušo ya motho go rafeng dinosi; gomme ga e koniwa e ka go biletša go tše šoro dibatana goba dinoga. O rafe, o e šiele phakane e tle e je maana.

Tshobollo ya diboledi

- (1) Tau tša hlōka seboka, di šia ke nare e hlotša - Mogologolo
- (2) Lešikahlaba go fatwa le monola - Mokgoma Sekhukhune Sekwati.
- (3) Ga go gukubu le sa dulego setoto, le megōgōbane le yōna e ya dula. - Maponye Maatoku Matshi (1940).
- (4) Hlaku la hlōka thōbēla ke mojano. - mogologolo.
- (5) Metse e botse re le kgolē, re batamēla ke mahlahlampha. - mogologolo.
- (6) Thaba di botse re le golē, ra batamēla ke mariba. - mogologolo.
- (7) Re tloga re fentšwe, ke bōna bomphenya šilo. - Mogase Motubatse Sekwati (1922).
- (8) Bele-bele! Tšieng ngwana wa setlašla o tšeya mothotwana, ba bang ba tšeya magapana. - mogologolo.
- (9) Tatane o nthute go špa medu, ga ele mejo yōna o ka se nthute. Go riano Mangaka-kōma.
- (10) Mola tatane Nkwemasogana a se ke a nthibēla thutong ya dikgapetla, lehono nkabe ke le Bishopo. - Tsēkē Morewane Sekwati (1931).
- (11) Ga itsano! Mošemanyana yo a fo gana sekolo Mankwe! - Sepadi Sekhukhune Sekwati (1921).
- (12) Tatago Hadiaa! Tatago Tlogelanang! Tatago Šalafawo! - Mapitimetše (Senkgadikgomo) Makgata (1923).
- (13) Bagešu (gešo) ba mphurile ba re: Ke lwe le makgowa! Lehono ke sentše motse wa bana ba Thulare. - Sekhukhune wa ntowe (1879)
- (14) Naa a bana ga ba gōna mo motseng go re tšeyela bohlaile bja banna ba? - Sekwati wa ntowe (1860).
- (15) Ga go mmušo o sa babego, mebušo kamoka e ya baba (baaba). mogologolo.
- (16) Batho ba ga se baka aowaa! Ke batho ba batho. - Sekhukhune wa bobedi (1931).

- 593 (17) Lehu ga le senye nyalo ya Sepedi, le gōna ga re hlale lebitla. - Kgobalale Sekhukhune Sekwati (1950).
- (18) Auwii! Bauba o reng? O bona bana ba rena e sale, digothwane wa tišeletša kudu thuto? Bana ba, ba tlo thakanēla bana ba rena mehola. - Sebase Morwamotshe Sekhukhune (1921).
- (19) Nonyana e aga sehlaga godimo ga mohlare. - Bokgobēlō Sekhukhune Sekwati (1922).
- (20) Mošaa! morwa Makofane, o reng wa re phōlōkgōtho! Wa se ntetele kgorong? - Mafēfē Thibane Mafiri (1921).
- (21) Letelang ka go nnyane, ba tlo re lokolla. - Moses Mphahlele (Mendi 1924).
- (22) Ga se mathōmō lehono, go fo hlwa go itšano! - Morewane Selai Hlakudi (1957).
- (23) Ditšhošwane tše ntsho le tlo di kgafa, gomme ga e le tše khubedu tšōna di tlo le patla. - Thulare wa ntowe (1824).
- (24) Morēwane ngwanaka! Mpulēlē, ke thibetšwe tsela: Thulare le Sekwati ba re ke go tshwenya kudu. Mpulēlē (nthapēlēlē) ke sepele. - Nathaniele Kgotwane Magōhlō Phala (29 July 1931).

Batlogolo ba Sekhukhune II ba rêlwa maina.

(19 Mopitlo 1951).

E bile letšatši le legolo la 19th May 1951, ka mošate wa setšhaba sa Bapedi, go rêla ditlogolo tša kgôrô ya Sekhukhune II maina a bogolo.

- (a) Morêna Kgetšepe Stephen Makwatanyane Sekwati ele wa go loma ka sebete.
- (b) Morêna Kgoloko Morwamotshe Sekhukhune ele wa go phoroketša leina la morêlwa.
- (c) Mohumagadi Mamohube Moruthane e le wa go pshwela ka bjala bja sesotho le go rêta morêlwa serêtô sa gagwe.
- (d) Morêna Kgoloko M. Sekhukhune le Morêna Kgetšepe M. Sekwati ba mumile sebete sa kgomo ya go hlabja ka dithama, sa go loma le go hlaboša leina la ngwana gore kgobokano e kwe.

Efele ruri ke therešo ga seêma se re khudu ga e lahle legapi la yôna; mkgwa ke pônagalo ya thlagô ya Sepedi goba Sesotho. Mohlang owe bana ba retšwego maina e bile palo ya masome a mane le motšo otee gomme bôna šiba:-

- (1) Leganabatho Thulare Sekhukhune.
- (2) Malekutu Thulare Sekhukhune.
- (3) Phethedi Thulare Sekhukhune.
- (4) Mafete Thulare Sekhukhune.
- (5) Flakale Thulare Sekhukhune.
- (6) Dikoti Kgolane Sekhukhune.
- (7) Kgopotšo Phethedi Sekhukhune.
- (8) Letswalela Phethedi Sekhukhune.
- (9) Matsebe Sekwati Sekhukhune.
- (10) Mamasegare Sebope Sekhukhune.
- (11) Madinoge Sebope Sekhukhune.
- (12) Malebale Sebope Sekhukhune.
- (13) Nkopodi Ramphelane Sekhukhune.

- 595 (14) Sebotse Mametse Sekhukhune.
 (15) Manyaku Mametse Sekhukhune.
 (16) Lekoko Moleke Sekhukhune.
 (17) Segopotše Moleke Sekhukhune.
 (18) Mpjane Ramphelane Sekhukhune.
 (19) Mošiane Ramphelane Sekhukhune.
 (20) Bafedi Ramphelane Sekhukhune.
 (21) Ramphelane Mametse Sekhukhune.
 (22) Bafedi Morwamotshe Sekhukhune.
 (23) Diphale Malekutu Sekhukhune.
 (24) Motubatse Kgolane Sekhukhune.
 (25) Mošiane Kgolane Sekhukhune.
 (26) Segopotše Mosehla Sekhukhune.
 (27) Egetshepe Mosehla Sekhukhune.
 (28) Matime Mosehla Sekhukhune.
 (29) Morewane Mogase Sekhukhune.
 (30) Tsêkê Mabowe Sekhukhune.
 (31) Nkahloleng Mašupjwe Sekhukhune.
 (32) Mankopodi Mašupjwe Sekhukhune.
 (33) Nthepe Mašupjwe Sekhukhune.
 (34) Maletsiri Tsêkê Morwamotshe.
 (35) Tsêkê Moruthanyane Morwamotshe.
 (36) Kgopotšo Moruthanyane Morwamotshe.
 (37) Motubatse Mabatane Moruthane.
 (38) Sebotse Mabatane Muruthane.
 (39) Khudu Mabatane Moruthane.
 (40) Makokong Mabatane Moruthane.
 (42) Matsebe Segwarihle Seraki.

Babadi ba kgaoganyô ye, ba se ke ba aba le kgopolo gore go
 latelana ga maina akhu a bana a ka mokgwa wa kgati ya kôma,
 aowaa!

Maina a barwa Sekhukhune II, bawe Thamaga ya Mabjana e hweditšego ba sa phela 1921 A.D. Gomme ga se ka tatelano ya kgati ya bōna ya mokgwa wa kōma, ga e se fēla palo ntowe; gomme ba swailwego "A" ke hlōgō tša mphatho.

(1) Thulare (a) (2) Morwamotshe (a) (3)(a) Motodi (4) Kgolane.
 (5) Malekutu (6) Ngwanatsomane (7) Sehlophe (8) Ramphelane
 (9) Mametse (10) Kopjane (11) Sebope (12) Makwatanyane,
 (13) Moleke (14) Mabowe (15) Sekgothe (16) Mašupjwe (17)(a) Sekwati
 (18) Phethedi (19) Mosehla (20) Ramahudu (21) Mamogudi (22) Mogase
 (23) Leseilane (24) Motubatse (25) Kgobalale (26) Peetswa
 (27) Kgoloko (28) Matshile (29) Sepadi. (Maina a basadi bōna letlakaleng la 107 - ka kuwa moragō).

Maina a methepa - dikgaitšedi tša masogana.

Lege malapa a mangwe a se na masogana le basadi ba baopa.

(1)(a) Mpētshē (2)(a) Diphale (3)(a) Thorometšane, (4) Mante
 (5) Ntepane (6) Baakedi (7) Semogwane (8) Serotšlē (9) Maakopi
 (10) Mante (11) Malesšlē (12) Tlakale (13) Mante (14) Tlakale
 (15) Lešidi (16) Maakopi (17) Satšopa (18) Tlakale.

Methepa ye kamoka ke mabōnē a metse ye lesome le metšō e šupago, ka baka la mothepa Diphale ga a ile seantlo sa mogolwane Mpētshē Sekhukhune Morwamotshe.

Go kile gwa ba le masogana a mabedi gomme ba biditšwe ba se ba rēlwa maina a bogolo, gomme ke ka baka lewo maina a bōna a sego a rotoga fa Thamaga ya Mabjana.

Ba itše ba gokarêla molaô ka šekeleng diatleng.

Ebile ka ngwaga wa 1946, ga go kile gwa ba le mpherefišana Maroteng, gomme kakaretšo e bile kamoka tikologo ya "Geluku Location Sekhukhuneland"; o dirile ke banna le masogana a sepalo sa ntwaga ya kakaretšo ya lefase "World War II".

Dithakga mašaele a bare re tenwe ke lekgêtho la Bapedi "Tribal Levy" le thekgilwego 1923 AD. Mpherefišana woo wa na wa gamariša Marota ditshepo tša thlabano mosegare le bošego, gomme eitše mosong wa labobedi ga tatšana e ya maamušo, gwa fihla Morêna F.W. Joubert le Command gammogo le "South African Police" - Europeans and Natives. Boramošweu ba šikere melaô - melongwana-meswana: Bonkgokarêle ba na ba phara dithaba ka maswaga e le lepenpena ba thosana le dithokgwa; kgobokano ya bôna mo thabaneng ya marupi a Pulte go ukamela Mohlaletse gwa šala feelee; kgaufsi le mošate wa ba Phasha Phokwane.

Ga ele masole a semošate sa Marota, ba ile yaba dingwegi ka bokhukhu, ba itatola ge ditaba go fetlekwa fa pele ga kgôrô ka Morêna F.W. Joubert Native Commissioner, ke ge ba bangwe ba kgoromeletšwa ka gare go "Peckup"; fêla dithôrwana tša gomšwa Schoonoord kgorong ya Komosada.

(a) Naa kuwa ntweng yewo ba be ba swere dithunyo go thunyana le Majeremane? Karabo: Aowa! Ba be ba batametša dibetša kgaufsi le bahlabani le medirwana e mengwe ya gôna thabanong.

598 (b) Naa sešupo sa go gana lekgêtho le e be e le eng? Phetolo: Ba be ba re bôna ba tšo hlabanêla naga gomme ga se mowe lehono ba bowêla ba ntšha tšhalete ya go rêka naga.

(c) Naa ekaba gore ba rereša ga ba re re tšwa marumong? Phetolo: Gabotse-botse le therešo, gobane ba bangwe ba bôna ba šetše ntshe le ka madibeng a Lewatle le nankhona go sa gubjwela kgologolo ya koša ya bôna ba sa ile gomme ba keke ba bowa fa.

K34/120

598 (d) Bjalo Marota a ganelang taba ye ya masole aa? Phetolo: Aowa! Marota a ganne ga masole a a tsene morêrô kantle le khuduthamaga ya Serota ya sephetho sa kgoši Sekhukhune II le kgoši Kgoloko le setšhaba sa Bapedi, gomme ka mokgwa o bjalo ba tsene ka šekeleng malebana le molaô wa badimo, owe o tiišitšwego ka tlase go melaô ya "Union Government of South Africa 1911" wa makgêthô a boithapô bja dikgoši ka ditšhaba tša bôna.

(e) Naa ekaba gore go rêka nagana e tlo ba ya gago go fihlela neng?

Phêtha-phetolo: Ke ya gago neng le neng, ga ese fêla phetogo ya mebušo ya lefase gomme mowe gôna kgopolo ga e fihlêlêlê, ka gobane go rêkwa bontle bja naga gomme ga ele boteng - mahumo a lego ka fase ga mobu wôna ke a "Goromente", ga a rekwe - wôna ba re ke Minerals & Precious stones.

(f) Naa ekaba gore ke melaô le mekgwa ya mebušo le dihlakehlake?

Phetolo: Re akanya gole bjalo, ka mebušo kamoka, ga re lemoga go ditiragalo tša mehleng ya bogologolo le tša Mothomoso ka thopo ya mafase goba go amoga ba bangwe ka marumo nagana ya bôna.

599

Gomme ke ka baka lewo banna ba ba rego re tšo hlabanela naga, aowaa! Ba ba ile hlabanela go tima mollo, go riano Major L. go kgoši Sekhukhune II le dikgoši le setšhaba sa bohlabatšatši bja Leolo mountain (1939). Maisimane ba re: "We fight for the king and the country", ke sôna phêkgô ya tše dingwe diêma tša leagô la mmušo wa polelo goba leleme la Makêtê.

(g) Bošaedi bja banna ba e fo ba gore ba thetheoga ka mmetêla, ba se ba boledišana le kgoši Morwamotshe Sekhukhune le maloko a khuduthamaga, bjalo ba etheta matla, ga ikile ya ba masole ntweng yewo ya 1939-45; gomme ba gokarêla molaô magoping a bôna. Morena F.W. Joubert o itše a re go bôna: Aui! Masogana le bowa kuwa ntweng dirope le dipotana di

982

K34/120

15

599 petagana dišoti! Le be le fepiwa bjalo ka dikolobjana, lehono
le tliilo ferehla setšhaba sa kgoši ya Marota. Namelang! Bapedi
bušetšang marumo a lena gae (gaye).

John Metiro Phagani Lebala.

Moruti yo ke yo mongwe wa dinatla tša phuthego ya "African M.E. Church" (Ethiopian Mission). Gomme ka boetaodišo bja gagwe, o be a belegwe ka ngwaga wa 1856, o robetše badimong ka 1926 mo "Marabastad Location Pretoria". John M. P. Lebala o be a tsebja ka kudukudu fa Maroteng, ka bohle ba kilego ba aba gōna tahlong "exile" ya Mohumagadi Thorometšane II le morwaye.

Eitše ka menyaga ye 1918-1924 ga a tlile ka ditirêlō tša boukamedi, o be a amogelwa ka lethabo le legolo ka ba lapa la mošate wa Marota "Royal Family".

Le gōna e be ele motho wa therešō le go rata setšhaba sa gabo se seso, le go ipolêla sewo a tswetšwego ntshe, le gore yēna ke motho wa lešika lefe.

Ngwagong ola (wola) 1919 ge a be a ile "General Conference" kuwa mošola America a tlela bahloki le dikapoledi tša banna, basadi le bana, tšewo a go di kgobokêlêla ke bakwela-bohloko go bahloboledi ba tikologo ya boukamedi bja gagwe. Gape e be e le "Book Steward" sa African M.E. Church mono Transvaal, disinotong tša baruti e le wa komiti ya "On State of the Church". A fele a re: Ha le mpotsa tshepo yaka, ke tla re ke Jesu! E be e le motho wa go fana kuḁu, a sa kōnane, e le motho wa pelo telele go dilo kamoka; a sa fele pelo medirong ya boruti.

Barumiwa ba kgôrô ya mošate wa Marota.

Ka letšatši la masome a mabedi a kgwedi ya bošupa, ngwaga woo wa 1963 gwa na gwa fihla fa go nna barumiwa ba mošate wa Marota, go tlo kgopela dipuku le dikeletšo tše:- (a) Kopi ka botlalo, mabapi le dinaga tša go rēkwa ke kgoši Sekhukhune II le kgoši Kgoloko Kgolane Kgoloko le setšhaba sa Bapedi, (b) Ditašlō tša Sekhukhune II go dinaga tše: Loopspruit No.41, Kanaan No.32, Drakenstein No.31, Voorutzicht No.30; (c) Setlogo sa Bapedi, (d) "Tribal balance of £7000 ye elego polokelong ya Native Affairs Department ga esale 1952 dinaga di fedile tša thēkō; naa tšhalete ye go ka dirwang ka yōna?

- (1) Bapedi ba ka diriša tšhalete yewo eupja ebe taba ya mohola go dilete tša pušo ya kgoši Morwamotshe Sekhukhune.
- (2) Go romela bana dikolong tša bongaka bja sekgowa.
- (3) Go romela bana thutong ya melaō le boemedi bja setšhaba sa Bopedi.
- (4) Go romela bana dikolong tša boruti le tsebong ya "Theology"; (Biblical).
- (5) Go romela sehlōpa sa bana goba balimi le borutiši bja dikolo tše phagamileng "Professors" gore go hlakodišwe setšhaba lefsifsing le go sepela thibamong "somnambulist" melaong ya Modimo le batho.

Barumiwa šiba:-

- (1) Kgošana Phethedi Arth Thulare Sekhukhune
- (2) Kgošana Sehlophē Sekhukhune Morwamotshe
- (3) Morēna Lebidike Mogase Motubatse
- (4) Morēna Kgetshepe Stephen Makwanyane Sekwati
- (5) Morēna Modianyane Phasha "Driver"

Mo pitšong ye e bego e dutše fa kgorong ya Marota ka la 29th May 1953, Morēna D.C. Durno "Native Commissioner" o itše

602 a re: Bapedi! Dinaga di fedile gomme tšhalets ya lena ye
 šetšego polokelong ya Mmušo ke £7000, gwa riano Moršana Durno.
 Sešma sa mogologolo se re: "šikiša dira le molapō, mphagō wa
 dira ke meetse." Mehlang yeno ditšhaba di re: "šikiša setšhaba
 ka sekolo, gobane bohwa bja setšhaba ke thuto" "Education".

Translation in foreigner languages:-

(a) English - "Lead the warriors along a valley of stream
 because the ration of warriors is water."

(b) Afrikander -

"Lei die leër of regiment langs die vallei
 want die leër se padkos is water".

(Vertaling van Marota idioom)

Author.

603

Kgoši Kotole Rahlagane Matlala

Hlame e šuhlile leagō; kgoši Kotole le sehlopha sa gagwe ba khudugile ga Sekhukhune mo Geluks Location ka kgwedi ya Mosēgamanye "July 1963".

Monna wa mogologolo o re: Hlōgō e meetse e lōta ke mong", Maisimane ba re: "Get away from harm's way."

Le ge go kile gwa ba tše dingwe kgalenyana, gomme re bile re na le tsebo gore nthweše e baba, kgoši Kotole o kile a fihla Maroteng go ipega le go rata go šutha fa ga Sekhukhune ka 1956. Gomme go ipega ga gagwe gwa na gwa kgokgontšha khuduthamaga ka thopeng gore naa keng se go kokonago? Gomme sa hlokēga, bjalo ke ge a bowela morago. Batho bohle go ratwa nthole, ga e le nthweše ga e ratege, lehono lethabo go rena e fo ba go mo hlologēlēla mahlōgōnōnō fawo Mmanapjane kgaufsi le ramogolwagwe kgoši Frank Shikwane Maserumule Matlala; go hlōmēgē leagō la setšhaba sa ba bina phiri.

604

Boekokobetšo go babuši ke go ba le leina le lebotse ka mehla bophelong, go mang le mang lefaseng lekhu, le go lefase le go iwago go lōna ga nama le moya ba tlogēlane. Bjaloge, re re: Phatane ga e kgaole medimo e robale (e lale). Mmanapjane ke naga e botse; mokgalabjwe Ramotšatši Ntobeng Phala o kile a dula morakana ntshe ka ngwaga wa 1896-1898, gomme eitše ga ntwā ya Maburu le Maisimane e thōmēga ra khudugēla polaseng ya lekgowa. Matšbēlē ba re ke Mahlegethwa, ke gore "Mahlayedwa" Modula a nnoši; eitše mohlang Maisimane a rakēlēla Maburu fa Kgono ka 1900 AD., mokgalabjwe a khudugēla Magaga-matala, a hlōma mošašana kgaufsi le metsana ya "Amadēbēle".

Naga ya Manapjane e be e na le badimo kgale le tau re be re ekwa ga e rōra gare ga mosegare, ka gare ga lehlakano ka la nokana ya Motšwakgwete. Gomme ga e le badimo, koša ya bona e be

604 e ḡpēlwa bošego, go thōma ka nakō ya 11 go ya 1 n.m. moropa o tidinya go fihlēla matlagosa. Naga ye e be e le naga ya lešoka, ya mehlare e megolo; mekgwaripa e na le digagabi kudu mehleng yewo; ke mowe re tsebilego nōga ye e bitšwago Totobela (Totobele). Mo theng ga thaba go na le marupi a ba Phasha, gomme ke ka baka lewo ba Phasha ba rētwago ka gore: "Agee! Phasha a Mmanapjane a lehumo."

605

Kgaoganyō 189

Ditšhošwane tšewo borrawešu ba re buditšego
maina a tšōna

- (a) Manyōnyō: Bagologolo ba be ba sa a hlaswe kudu ka dijong
tša bona, ba re ke mothušo; manyōnyō a rata kudu
mahureng le ka mafsing.
- (b) Masetlaoka
Mohlwaa Ke mehutana ye e nago le tsebo ya go lōta
mohlokoto "ration".
Mororaa
- (c) Tshošogodupi Ke ditshošwane tše lomago ka maragwana gomme
Maritagane bohlokwana bja tšōna bo feta ka bjakō.
- (d) Malēlēka-tlou Di a loma gomme ga di na bohlokwana bjo
Ditshitshito bo hlōhlōnago kudu
Ditibamošito
- (e) Bašemanyana ba Mongatana Badimo. Tše ditshošwane di tsebja
gore ke badimo ka gore ke tšōna di jago mebele ya bahu ka
tlase ga mobu - mabitleng. Ge ekare bošego o robetše
legogweng gomme tša go hlasēla, tsoma letsoku "red stone"
le mahura gomme o thalanye methaladi fase ga legogwa, di
tlo tlogēla; fēla ke dihōlēla motho.
- (f) Mokotogana Aowaa! Ye e fo swana le 'ina la yōna. Le
Majatodi Majatodi - "sweet".
Di ka ba gōna tše dingwe eupja ga se ka botšwa

(TW)

Mengwaga ya tlala le mohlakudiši (1957-1963)

Mono Bopedi ka nyaaga ye, e wetšwe ke kōtlō e kgolo ka mengwaga ye e šupago; go fitiša tlala ya mohlopi le ya letšila.

Naga e bile ye kopana. Mašemo a hubetše gomme megola e letše; diruiwa di ehwa ka tlala le kōmēlelō, di pura makabe a mehlare. Mehlakana le dinokana tša meetse di pēhile, meetse a tikile mašika-hlabeng.

Borekgōnapula, tshetlo e hwile le moludi, ba gakilwe maakeng a bona.

Naa ka mang yo a nago a tseba kōtlō ye ya 1957-1963? Aowa! Ga a gōna, ye ke kōtlō ya dikarogo tša motho ditshwanelong go melaong ya Mmupi wa gagwe, gomme le ka mowe Jehofa Modimo wa Isiraele O beyakantšego ka gōna mehla le mabaka "seasons", go dilo kamoka lefaseng le leratadimeng.

Tlala ye, mola ekabe e sale rena basotho re nnoši, ekabe e le mehla bokgēma "cannibalism" fa Lebowa la Transefala "N. Tvl". Ramošweu mohlakudiši "Europeans" ka mmušo wa bona wa maatla, wa lerato le kwela-bohloko bja boModimo ba phurulotše magofsi a mabedi go hlakudiša dilete ka diphōpo go difofu, digōle le batšofadi. Babotlana ba amogedišwa maupi le ditšhuwana goba ditšhuwanyana, mmušo woo ke wa setšhaba se nago le tsebo go Modimo ka therešo.

A elego ramošweu mabēlē a makaa-kaa-aa o a tšeya kae? Auwii! Akere rena re gana thuto ya thlabollo ya dinaga le ya bolimi, le ya tšhireletšo ya mobu, "erosion" kgogola le go dira matamo maopeng goba meeding, go lōta meyēla ya meetse mabakeng a dipula tša lehlabula: Le gōna ga re na le thlaoganyo ya menyaga gore e tshelana bjang?

Gomme sé se dirile ke ngangabalo ya rena Bapedi go se rate thuto ya bolimi "Agriculture"; bjalege, go lōta naga, thlōkōmēlō ga e gōna go rena Bapedi goba mothomoso.

607 O ka fo lemoga ka gare ga leagô la rena, go na le maotswana a fatwago ke dipula ditselaneng tša dinao, eupja ga re na mafolofolo a go šibêla mašoro awo a kutlago le go gobatša dihwiri goba difofu.

Gomme mang le mang o itirêla ka boithapo kantle ga molaô goba dithuto tša tsebo ya go lôta mobu, le ya pabalêlô ya mehlare elego yôna ditšhireletšo tša naga gore go fele go na le mmušo mo fase.

Ngwana yo a bonego tlala ye ya mengwaga ye e šupago ye, a ka se ke a lebala masetlapelo aa;; gobane e lekana le tlala e kilego ya ba gôna bogologolo kuwa Egipeta mehleng ya Isirael ga a tlo falalela ntshe le barwa le ditlogolwana tša gagwe.

Bala pukung ya "Moses - Genesis 46; 1-7": Motho ga a thômêga konalo, o šuhla ke bolwetši, e be sekôkana, marogo e be botšofadi bo latele ke tshenyego goba lehu, koša ya mafêlêlô. Gore bogaga bjo bo thatafile, go bônagetše ka mathari, dikgarêbê le mathumaša ka dilete, go iwa medirong ya boramošweu kuwa Marble Hall; Egnep le kuwa kgole. E be ele thaka-mphale (semphale) o wa bona la Bopedi le ka rutlega!

608 Borekanešapula ba gakanegile, le bo-maanô a mpheletše, diola di gakile balitši elego maanô a go ja tša batho, a nyapulugile, ba fetogile ke bošerula-mphakana maanô a mpheletše.

Ge ekabe naga ye ya "Geluks Location", magoši a kabe a phakgamile, ke naga ya mohlôkôlô le leruo; dibjalwa kudu ka gobane ga tsome go tshêlwa morole bjalo ka dinaga tše dingwe. Gomme ka baka la go se be le tsebo ya thlaologanyô ya thlabollo ya mobu, go phidiwa bothateng ka menyaga kamoka. Ebile re tsebêga ka la ba sešubana hlogong mehla yohle. Go hlabana le tlala ke go diriša matsôgô le go latêla ditemošo tša ditšhaba tše dingwe ba mafase a dithuto, gomme ka kudukudu makgowa "Europeans", bawo le mehleng yeno go sa lewago mefago ye e bitetšwego makgolo-kgolo a mengwaga e fetilego, re se ra bêlêgwa.

608 **Letšila:** Ke leina la boušwana bja motapana, bjona ke mautswana
a leheeya le bja medu ya mohlopi. Ge ngwana wa
ngwanyana a ka bëlêgwa ka ngwaga go fagwa letšila,
'ina la gagwe la bonnyane o hlaletšwa ka la Matšilane:
Gomme ga e le mošemanyana o fo hlaletšwa ka la Letšila;
á ke maina bjaneng fêla go fihlela ba rêlwa maina a
bogolo ka mokgwa le molaô wa Sepedi.

Ka kgomo ya thlabja le motho thlabanong.

Borrawešu e be e le batho-tshetšo le temogo go dipontšo go mawaa a kgomo le motho, ga a hlabilwe ka lerumo go weng fase ga gagwe le yōna kgomo ya thlabja ka šakeng goba patlelong.

I Kgomo e gōrōga e gapiwa gomme ga e tsēna ka mosēhlēlō wa kgōrō, sa mathōmō banna ba tlo lebeleša maoto a tšōna a pele, ga digata fa mosēhlelong gore a ke efe ye e tlogo laetša go bolaiwa? Ba re pōnagalo e bonwa ka tshēsēngo ya thako tša maoto a pele go tetemiša legatō le tshirogo ya lehopeng.

(a) Ye hlabiwa ka lerumo, ya ntšha moškōla (madi) ka dinkō ke taetšo ya leagō le magofsi a go fana.

(b) Ga itše ya wēla fase, gomme ya fura lela kgōrō ba re ke phutha ya Mabōna; mohlomong e goroša seka ka kgorong sewo le tlogo se bona goba go kwa ka tsēbē se tšwago melokong.

(c) Ge itše ga e wēla fase ya šotolela kgōrō ba re ke phutha Mabōna a go tlišeletša dipheko tša leagō gomme le sōna se tšwa ka kgōrō se ba gōna pōnagalong.

II Dira di a tšwa, marumo a fukilwe, go iwa ntweng, goba thlaselong go selete sa makētē; manaka kamoka a bahlokomedi a tlo laiwa lewa la mohlabani goba mohlabiwa wa mathōmo gore a o wele bjang!

- 610 (a) Motho wa lena wa mathōmō ga itše ga ewa a kwaēla ka sekodi, manaba a lena a tlo le fenya gomme la patlwa la tšhaba.
- (b) Ge mohlabani wa mathōmō wa lena ga a ka wēla fase ka sefega le tlo hlabana gomme le tlo rwala sefoka, ke gore le tlo fenya bahlasēlwa goba bahlasedi ba lena.
- (c) Le ge mohlabani wa lena a ka wa ka lehlakori, le tlo ruthuthana gomme la wetša matshibogo; hlame ya amoga mogolodi bonkgwete bja feta le mong wa bjōna. Phatane ya kgaola medimo ya robala.

610 III A elego Diakwane keng? Diakwane "chief's body-guards" ke sehlopha sa bahlabani ba sepelago ba dikanetše kgoši thlabanong; ke wōna maapara nkwe. Sekgobokong sa bona go bitšwa gore ke diakwaneng, ke gore mošate wa dira tša ntwā.

Le ge mo komeng ya bogwera hlōgō ya mphatho e kganyela e dikanetšwe ke sehlopha sa bakgayeši, go mo phemela dirōba tša baditana, ka baka lewo ba se nago lebelo ba eteteyago (theteyago) ka sehlopha sé go phemelwa dirōba. Melaō le mekgwa le maanō a thlabanō di tšwa diakwaneng, madira ga ba itirele boithatelō.

Ba hlabile mohlōgō matolong Marota

Go nyamilwe, go phumegile legae (gaye) la morwa Modiše a Makwa; o ile Theledi a Marota Mašile a gatiše abo Ngwakwane: 1877, setšhaba se puputlwa bjaloka mohlape wa dinku, se išiwa bosethatelō Kgono ke Mampuru Sekwati Thulare. Ba a bowa ba hlōma mešašana fa Manōgē, a gōrōga Theledi, a fele a sa mo hlomere; a mmolaya ka bonokwane sa senyega gape sa Marota. Gwa tsoga kgaruru, a hlōmēla a tiiša Morēna Abel Erasmense: Phukubjwe ya tšhabēla Matebeleng ya hlongwarwa gomme a e swara ke morwa Erasmense ba fologa Tshwele "Grootvygenboom No.103" Sekhukhuneland "area", gwa hlongwa leagō gape fa Masehleng. Phukubjwe e išitšwe go ya e sa bowe kuwa ga maotwana hunyela; gwa lebogiwa mmušo wa "Republica I wa Afrika borwa. Moropa wa tidindingwa, ya ba gaye la mahlaku, phatane e kgaotše medimo e robetše; phaakoto e kwala magōrō kamoka. Dikomosasa tše bilego fa ga Sekhukhune bawa maina a bona a sa gopolwago šiba:-

- I Abel Erasmense wa Republic I 1880.
- II Knight wa Imperial Government 1902.
- III Armstrong wa Imperial Government
- IV C. L. Harries wa Imperial Government.
- V Major D.R. Hunt wa Union Government 1910.
- VI Major W.I.S. Driver wa Union Government.
- VII C.T.H. Button wa Union Government.
- VIII W. Joubert wa Union Government.
- IX Ackron wa Union Government.
- X Meulen wa " "
- XI D.C. Durno " "
- XII Jordan wa " "
- XIII De Langer " "
- XIV J.R. Thorpe wa Republic II.
- XV Janssen " " "

982

K34/ 120

612 Kgomo a tshwaa! E gama ke mang?

E gama ke nna Erasmense:

"Umadubula duzana, a dubula Ingomo
zebe suthu: U tshitshiliso ngamane,
Welefu elimhlophe elenje gamashoba
Ezingomo." ---

Direti ke: Malapane le Kitjimisisa

(Mapolisa 1880-1904).

Kregerspost Lydenburg.

Morena C.L. Harries,

Paramount Chief Sekhukhune II,

Chief Phaswane Nkadimeng,

Tonakgolo Bokgobelo Sekhukhune Sekwati,

Mokgomana Mogase Motubatse Sekwati,

" Maloke Nkadimeng,

" Komane Sekwati Thulare,

" Morewane Mojaludi Phethedi,

" Asaf Moruthane Mojaludi "Sty- P/cjoef".

Ba kamoka ga bona, seswantšho sa bona se swele Maroteng
29 May 1958 ka mpherefere wa khuduthamaga ya bompholotšane a
maja ka leleme titelwana (thitelwana) lehaanō, ba rego Morena
fo faa nna ke noši.

Mojagobedi Makola le batho ba 70.

I Kgošana Mojagobedi Makola le batho ba masome a šupago ba falaletše nageng ya "Drakenstein No.31 - Nebo area". Naga ye e rekilwe ke kgoši Sekhukhune II le kgoši Kgoloko Kgolane le setšhaba sa Bapedi.

Ba-Makola ba fihlile mo ntshe ka ngwaga wa 1957 gomme e le batho ba bego ba hlaeletšego kudu-kudu go polokêlô ya setšhaba - Bapedi "Tribal Fund".

Etlo ba tshwanelo gore magoši a Bapedi le setšhaba go hlôkômêlwê kudu godimo ga baagi ba, mabapi le ditokêlô tša boagi go naga ye, gobane mehleng ye e tlogo bana goba ditlogolo tša bona ba tlo ekgônôwa bareki, kganthe botatago bona e be e le dinkwenya go lekgêthô le la Bapedi (1923-1952).

Gomme lehono di ba babetše, ba tšhabetše mphufutšong wa bagwera ba bona ba dutši bonosi gomme ba ragile modula ka serêthê.

II Kgêthô ye nngwe ye e fapanego le ditaêlô tša kgoši Sekhukhune II le setšhaba, elego tiro ya kgoši Morwamotshe Sekhukhune le kgôrô ya gagwe (khuduthamaga) ka 1961, ke ya go beya mokgomana Maloke Sekhukhune Sekwati go ba modišana wa naga ya "Vooruitzicht No.30 - Nebo area" kantle le kgobokano "General Meeting" wa dikgoši le setšhaba sa Bapedi ba tikologo ya Sekhukhuneland "area", le go tlišeletšwa ka ba Mmušo wa "Republiek" ya Afrika borwa, ka gobane ga go motho yo a ka swarago megala "rein" ya sekgošana le go ntšhiša makgêthô "rental" a naga efe le efe a sa tsebjwe ke ba Mmušo woo.

Ngwana yo Maloke Sekhukhune Sekwati o dikile a utamile ga go kgobokelwa Bapedi "Tribal Levy", go riano Zakaria Molebeledi Makgata. Tiro ye ke kotsi e kgolo setšhabeng sa Bapedi ba Thulare, lesogana goba masogana ba ka šewago bokgethisa, ekaba mphathô wa Madima, bagwera ba Malekutu Thulare Sekhukhune ka gobane ba thomile go lefa Opopafo ka morago ga 1952.

K34/120

614 III Ka tlase ga molaō wa kgoweletšo "Proclamation" ya Mmušo ya 1921, AD., bakgethiši ba makgêthō a mehola ya setšhaba, ba swanetše go tsebêga le go ba pabalelong le polokelong ya Mmušo gomme kgoši yewo goba kgošana yewo, ka tumelalano le selete goba setšaba, go ka gogiwa "withdraw" tšhalete go diriša se lego malebana le mohola wa setšhaba feëla (fëla).

Maumo a lekgethō la kgapeletšo ya setšhaba ga se a bohwa bja kgoši goba kgošana efe le efe, wōna ke bohwa bja setšhaba go dihlela ditlogolong, gwa riano "Major D.R. Hunt (Sub N.-Commissioner) ka di 20 April 1922. A hlathollela khuduthamaga mabapi le Government Notice No.382 ya la di 4th March 1921, mo kgorong ya Marota. Mehla ye, kgōrō ya Marota e gama kgomo ka sekeleng, ebile ba ukametše ka legageng la phapano le setšhaba sa kgoši Sekhukhune II. Kgomo ye e tlo tawala namane e midile dinaka.

Borifi bja Mongwaledi wa barakiwa Mohlaletse (1958).

I

Schoonoord Bantu School,

P. O. Sekhukhune,

Lydenburg.

3rd Sept. 1963.

Morena E.M.E. Motubatsi,
Loopspruit.

Maduma Bauba!

Kgoši tseba gore re šisinya gore re be le kopano ya rena bafaladi ba Maroteng kuwa ga-Ntšhabeleng ka di 22/9/63. Re rata go yo hlama polelo mabapi le sello sa rena ka ga madulo ale ba MMušo ba go ka ba re holofetša wōna.

Re bōna gore ge re fele re sa ba ferehle, ba tlo hloma nke ga re hlake: Sešo se baba mongwai (mongwayi), tiêgō le yōna e tswala tahlêgō. Ka baka la bogole, ge le ka se kgōnê go fihla, re tlo fo tšwelapele, fêêla tšatši le re yago Komosasa re duma gore le lena bakgalabjwe le be gōna, le tle kgōnê go mo fa tša bophelo bja Bapedi.

Ben M. Sekhukhune.

PS. Ge re lebantše tša kopano yeo, re tlo le ngwalela gape.

B. S.

616 II

Schoonoord.

24/9/63.

Thobela Bauba,

Tseba kamoka barakiwa ba Maroteng re tlo gahlana le Komosasa mono Schoonoord Kgalatlou ka "Monday" 30/9/63. Tša malōba 22/9/63 re tlo tle re le anegela pele re bōna Komosasa.

Dirang maanō le Makgata le rome ngwana go Sebope Sekhukhune Morwamotshe a yo le tšēla šeleng ya go namela. Ke Gad M. Sekhukhune a go thuša ka yōna. Le se phošē go ba gōna.

B.M. Sekhukhune

III

Molebeledi Halt,

P/Bag 570,

Middelburg Tvl.

20th Sept., 1963.

Moruti Edward M. Motubatsi,
Ga Rantobeng Bapedi "Tribal Farm".

617

Bauba, ka na ka ngwalela "Prince" Sebope Sekhukhune Morwamotshe bakeng sa ga Morēna Motodi Sekhukhune Morwamotshe, a re kgopetše gore ka di 22/9/63 re be ga Ntšhabeleng. Yēna o rata gore kholofetšo ela Mmušo wa go mo holofetša Pietersburg ka di 4th May, 1960, a fiwe madulo a go aga. Sebope o fetotše ka gore ba ga Ntšhabeleng ba re Zakaria Makgata le Moruti Motubatsi ba tlo patela R4.00 lēētō la sefatanaga go ya le go bowa. Gomme mang le mang o tseba gore Morēna Motodi ga a ka ba le motse "kraal" motse owe baje ba tša wōna ke ba gaMankopane Fešla metse e botse re le gole. A re dire gore re fihle ga Mankopane ka "Saturday evening" goba re robale ga Nkwana e re bosasa ka di 22/9/63 re fihle. A re se nyamiše ngwana yo wa Sekhukhune, mohlomong re ka mo lwela ka dikeletšo. Aowaa! A re be mogopolo wa go ya le yēna, re na le mogopolo wa gore Motodi ga a ka ba le motse bomadimabe "unlucky - ongelukkig" di ka tlogela motse wa Mohlaletse (Maroteng), bjaloka wa Mamone.

617 Modibong, Dinkwanyane le Magakala. A re se nyamiše Morēna
Motodi, re tlo namela Magalies "Location" - Apel. Morena.
M. Hlakudi o tlo go fa tša molomo

Z.M. Makgata

IV

Reverend - Ke tlo fihla fawo go wene, lehono ka nakō ya 5 p.m.

618 V

Loopspruit 41. B T Farm,

P/Bag 619,

Middelburg Tvl.

4 Oct., 1963.

Morêna B.M.M. Sekhukhune,
Schoonoord Bantu School,
P.O. Sekhukhune.

Bauba,

Marifi kamoka a fihlile go nna gabotsana, gomme ke nyamile kudu ka gobane ke dutši matšatši a mararo kuwa ga Morêna Z. M. Makgata, re lebeletše thušo ya senamêla. Gomme ra hlōka sa go re nametša gore re finle ga Ntšhabeleng.

Go kwalegetše gore re be re tlo patela R4.00 - (£2) go ya le go bowa; ga e le thatō ya rena re re Morêna Motodi Sekhukhune Morwamotshe a ba Mmušo ba mo fe madula ga mmōgo le barakwa kamoka ba metse ye elego fa "Geluks Location" Sekhukhuneland; go se ke gwa fiwa ba Maroteng fêla.

Ke na le kholofêlō gore Mmušo o tlo phetha kholofedišo yela ya di 4th May 1960. Jehofa Modimo O ka se lahle ngwana yo wa Sekhukhune II, gammōgō le bohle ba hlakago le yêna. Ke tlo leboga karabo e bose ya la di 30th September 1963 ya Bantu Affairs Commissioner ya Sekhukhuneland "area".

I pray for your salvation.

EM.E.Motubatsi.

2/16

Tsobe le sa swego le na le setlang.

Taba ye, tsobe le sa swego, ke seēma gomme le gōna le go diphapanong tša malapa, diagelong tša motho lefaseng le. Ge monna a na le kgōnōnō gore mosadi wa gagwe ga a imiša ke yēna, gomme a se a ke a tsēna go mosadi yo dilaong, gomme yare mohlang monna a tsoma dilaō, mosadi a re go monna: ntesetše kgwedi e nkukametše, bjale monna a thoma go makala gore kukamelo ye ya kgwedi go mosadi yo e tlile bjang! Bjale monna o tlo lebeleša go fihlela kgweding ya bobedi gore a nepiše (lebanye) therešo; bjalege monna o thoma go bušiša mosadi gore a kimo ye e tšwa kae? Ge poledišano ya babedi e sa kwane, gōna taba e tlo kwiwa ke batswadi goba maloko a babedi; ge letsobe le sa swē. Ka mokgwa le molaō wa Sepedi, taba ye bjwalo (bjalo) ga e fetogile molato, gobane di padile ka gabo monna bjalo di tšwela kgobošanong. Ka mo lapeng e be e le go ineēla kgobogo, gomme go bonagala gore yo mongwe o na le setlang gomme sešo nthonkge ke kimišo ye, bjalo batswadi le meloko kamoka ba paletšwe; gōna ga di ye kgobošanong, ke gore ga di ye di kwe ke Thulare.

620 Ge mosadi a ka re re sale ka mo lapeng la gagwe le monna wa gagwe a re: "ke be ke itše ke ya bapala gomme ke phošitše," putšišo e tlo re: "o phošitše le mang?" Fhetolo a re ke Nkwemasogana morwa wa Mohube. Bjano meloko ya hwetša gore Nkwemasogana ke motho wa lešika go bōna, gomme ge go ka hwetšwa gore ke motho o šele go bōna, go tlo kgalemiwa mosadi yo gore ke segafanyana goba nonyana ya seotswana le bolotšana bja go rata go bolaya ngwana-bo bona ka magobala (madi a šele). Bjale gape meloko e tlo phekgolela mantšu a Hunadi go Ngwato gore o wa se kwa se bolelago ke mogatšago? Gomme ngwana a Dimo a Phaahle, ke tšōna tša metse morwa Thulare, ga di šale ka mo lapeng, ke tšōna diaga metse.

620

Gomme ge siši se kuwelela, go sa wetšane matšhibogo, gōna phapano e tlo rwadišana merepjana go tsēna ka mosehlelo wa kgōrō ya morwa wa Radipilo, bjalo di tšēnē ka lapeng la Mohumagadi wa setšhaba gore di thaetšwe ke seboka sa kgoši le bakgōmana gammōgō le mahumagadi ba palwana e nnyane le gōna ele babotegi ba mmago setšhaba sa Bahlakwana.

Ge eba gore taba ye ya babedi ga e hwetšwe nthla ka banna le mahumagadi ba khuduthamaga, e tlo ntšhetšwa letlatsweng la kgobošo. Ga letlatswa le le sa bone marēmō le makabjana a boitshwarēlēlō a se gōna, Thulare o tlo fēga molato mafateng, "suspension" gore kgōrō ga e khurumēla thlahuno, go letelwe namane e gōrōgē; go se tlatšwe lešata, dipitsi di tlo bonwa; se tlogo ga se kganyelelwe.

621

Ka mabaka ga leseya "baby" le belegwe ka moraga matšatši a lepheko, gore Thulare a begetšwe tša Tsobe, go tlo tsomēga basadi bagolo ba selebeša go bona sebopēgō sa leseya (leseya) gore se swana le mang goba se ka lehlakoring lefe go batswadi ba lōna goba bomakgolo ba bona.

Disinki tše ka mehla ya tebelelo ye, ga ebe basadi ba palo ya batho ba fetšago seatla "five" batho ba se nago bomenetša, gobane go bolelwa ka hlōgō ya motho le go boifa badimo.

Gomme go boweng ga sehlophana se, taba e tlo begelwa tonakgolo "Chief-Induna", bjano yēna o tlo fihliša pegēlō go Thulare. Thulare o tlo re: Ea bitšeng ba tleng ka moswane ga letšatši le hlaba, ba tle kamoka ga bōna go etša maloba mo kgorong ya Marota; go se ke gwa šala motho wa bona.

Ba fihlile, tonakgolo e hlaboša lentšū e re: Bahlako baraphōgēle! Šiba bo-tsobe le swego, se lebaneng sa lena ka tšela tša maloba; a re kweng ge go bona gore leseya le le swana le lefe lehlakori? Sebatli sa kgōrō, re botše wene mmelaedi gore ngwana yo ke wa sebopegō sa lefe lehlakori - makgatheng a lena babedi? Bjalo ga mmelaedi a teile kgomo

621 lenaka, ba tlo re wene moiphufuri, o reng?

Bjalo Marota ba tlo digelana molato, wa yewo o lego mantsokaneng a gegwê, gomme selêpê sa nangasêla: Lentšu la re wene Ngwato goba Hunadi, o rutlulla leagô la Marota gomme o ka se fete le selo o gubugile ka geno le setšhabeng sa geno.

Motho mang le mang yo a gahlanago le wene ba tlo šikinya dihlôgô tša bona ka go gopola tirô ye ya gago. Serithi sa gago se bohwefo lehono fa leagong la babina Noko.

Kgoši Sekwati I le Sekhukhune I ba dirile semphekgo

Kgoši Sekwati I, ga a le mo Phiring, o phekgola mokgwa wa bagolwane bja dikgōrō tše dingwe tša Marota le tša bafalaledi Maroteng.

- (a) Kgōrō ya Mojaludi Phethedi Thulare e šetše ka kgati ya kōma, pušo ya dikgōrō e rwalwa ke ya morwaye Sekhukhune.
- (b) Kgōrō ya Bogopa e šala ka kgati, pušo ya metsana e rwalwa ke Masehube Mafiri, ka gobane Morena Masehube o be a ile naye kuwa ga Rampulana ka phalatšo ya "Impi" ya morwa wa Matshobane.
- (c) Kgōrō ya Mabogwana (Seoma) eitše ka gobane Morēna Marutlwe a se a ya naye, bjale a phekgolela bogolo go Bodibeng ka go hlanka le yēna phalalong, gomme ga e le kgati ya kōma, aowaa!
- (d) Tše dingwe dikgoro ke tše:- (1) Manganeng a Thulare, (2) Makgata ka Sekhukhune I, go fiwa Senkgadikgomo ka baka la boikokobetšo go mong wa gagwe Mašile.
- (e) Kgōrō ya Phala, go godišwa Morēna Magōhlō, Morēna Mamohlōkwane o tsebega kgating fēla ya kōma, bjale ka Ntshana le Melaka barwa ba Dikotope, yo a go bolawa ke kgoši Thulare I ka diatla.
- (f) Tše dikgōrō, ya Maleka le Tlaka ga se tša phekgolwa. Mokgwa wa tšōna ba sa swere mokgwa wa Setubatse (Batubatse). Bjalege, tshegeletšo ya ya kgudišo ke ya therešc go bawo ba apešwago botshepi ka matlalō a dinkwe, ga se gore ba go bogoši bja go tswalwa, aowa! O gana go ikokobetša ka tlase ga mmuši wa gago, motho mang le mang, o swanetše go ikokobetša ka tlase go magoši, gobane babuši ba beile ke Modimo: Goriano senatla Moaposotola Pauloše go Baroma Kgaoganyo 8, temaneng 1-5.

Motho yo a ka gopolelago kgoši Sekwati I le morwaye phošo ke gore kgopolo ya gago e rapamile. Fa ka tlase ga morithi wa letšatši, mang le mang o putsywa ka baka la boikokobetšo,

623 le gōna ga se gore boikokobetšo bo dirwa ka bakeng la go fenywa fēla, aowa!

Jehofa Modimo O beile mabaka "seasons" go mebušo le go dilo kamoka - (Mmoledi 3:1-8), re senyegelwa le go amogiwa ditokêlō tša rena ka baka la go ngangela šopoding ka go latela dikeletšo tša baaroši "misleaders", elego batho ba dikgopolwana tše tshesanyana "narrow-minded", batho ba šitišago phemêlō "misguided", elego digôgêla morago go motse wa Sekhukhune II. Thamaga ya Mabjana e keke ya lebala lentšu la kgoši Sekhukhune I ga a itše "Ke furile ke bagešu ba re ke hlabane le makgowa, lehono ke sentše motse wa baana (bana) ba Thulare". A bolêla mohlang wola a le kuwa mošate wa makgowa, ka ngwaga wa 1878, bjalege boitshôlō bo tlile ka morago motse o senyegile setšhaba se tšhitlane.

Mongao le phukubjwe le phiri le mpja di hlaba mole, Tšate le Mosêgō ele phatana-hlakola, badimo ba kgōnne-senko. Ele auwii! Gaitšano! Ngwanee! O dirileng lehono!

Dinaga tša go rēkwa di rēphēlwa badiši (1926)

E kōpane kōnōkōnō ya kgoši Sekhukhune wa bobedi, ka la senyane kgwedding ya seswayi 1926 ka lapeng la mošate. Mmolelo ke mpheng masogana - banna go hlapeletša setšhaba sa Thulare dinaga tše nne ka kuwa bodikela tšatši bja "Geluks Location".

I La mathōmō gwa kgēthwa Morēna ^Magomarēlē Kgware Mojaludi go ba modiši wa "Vooruitzicht No.30." Morēna Morēwane Mojaludi Phethedi a gana, a re aowa! Morwa Modiše, ngwana yo wa mogoloake ba Masemola ba kaya ba mmolaya, bjalo gwa kgethiwa Morena Zakaria Molebeledi Mapitimetše Makgata sebakeng sa moganetšwa.

II Wa bobedi go kgethilwe Morēna Makgōma Sekhukhune Sekwati go ya go "Kanaan No.32". Yēna a gana ka noši a re ba Mamone le ba Mašabela ba ka mpolaya, ke ge go kgethiwa Morēna Kgobalale Sekhukhune Sekwati a dumela gomme eitše ka gobane o be a sale modirong wa mmušo a gafela naga ye go kgaitšedi Mpilo elego Mohumagadi wa ba Kgaphola.

III Wa boraro gwa kgethiwa Morēna Simon Rantobeng Morwamotshe Sekhukhune go "Loopspruit No.4." (Lekalela).

IV Ya dinne go kgethiwa Morēna Matsebe Bokgobēlō go hlapetša "Drakenstein No.31".

Eitše ka morago ga kōpanō, Morēna Sepadi Sekhukhune Sekwati a kgopela bakgethiwa gore nke ba dule ka go nnyane, go ba fa dikeletšo mabapi le kgēthō ye ya bona. Go Morēna Simon R.M. Sekhukhune a re: "O se ke wa boifa selo go selete sa ba

Phahlamohlaka, Mohumagadi Mantlatla ke morwedi wa Mohumagadi Tlakale T. Mabowe Masemola; yo Tlakale ke kgaitšedi ya tatago Bokgobēlō Sekhukhune wa Sekwati I.

Gape a re go Morēna Zakaria M.M. Makgata, le wene go se ke gwa ba le boi, gobane bakhwi ba Tisane ba kgaufsi (kgauswi) le kgoši Masemola, ka baka lewo le se ke la boifa selo le ka gare ga baswa ba lena.

2.4

625 Ke leboga boikokobetšo bja lena, go kgōrō ye yabo rraweno; potego e be gōna bodišing bja lena ka mehla kamoka.

Go diša naga ga se bogoši, ke bohlanke di bja kgoši le setšhaba sa Thulare, gomme yēna Thulare o tlo go fa ditokêlō tša gago. Le kwele lena ka noši ditaêlō tša gagwe bodišing bja lena go dinaga tše tša setšhaba sa Thulare gomme le sware ka yōna tsela yewo ka mabaka le matšatši kamoka.

Ditaêlō tše dingwe tša neêlwa kgoši Sekhukhune II ka "Native Commissioner ya Sekhukhuneland area" šidi:-

- (a) Badiši ba dipolasa tša setšhaba ga se dikgošana, ke bahlanka ba dikgoši le setšhaba ba go ba beya boetapele bja mobu owe.
- (b) Ba se ke ba tsēna ditabeng goba mekgweng ya dikgoši le bathong ba bona, le ga ele melato yewo e sa kgwathego naga ya Bapedi.
- (c) Ga ele melato ya Bapedi bawo elego bareki, melato ya diphapano tša bona ba e tliše go kgōrō ya gago, ye e ba imelago go e fediša.
- (d) Go se ke gwa amogiwa dikgoši tše dingwe batho ba bona ka baka la naga efe le efe; se se ka go dirêla kotsi go Mmušo woo wa "Union Government of S. Africa".

Kgaoganyo 198 K34/120
Moiphahli a iphahlolla.

Re kwele borrawešu gore kgoši Thulare I a bolaya Dikotope; a elego sebaku ebe e le eng? Phetolo: Ke therešo borrawešu ba riano, gomme sebakwa sōna ke seruta butšhi, setlang sa polawo sesê: Ke gore mmago Dikotope ke mositsana wa kgōrō ya ga Phala gomme ke lōna Lerota; ke mmina noko - Mopedi wa kgonthe-nthe, Mokgatla wa dithêbê. Leina la gagwe ke Madigoke gomme ebile mosadi wa mathomo wa kgoši Morwamotshe I tatago Thulare I. Ke yōna kgarebê ye ya go šuthiša Thulare bosoganeng "Elaweni" a tsēna kgatha banna. Mmago Thulare ke Liminane morwedi wa Mphela, mositsana yo ke mmina Phiri ke mosadi wa bobedi wa tatago yo mmolai.

Baneanyi ba hwetša sebaka sa go kgohlanya bana ba ba kgoši ke ge Thulare a rēpha botsêtsê (taletšo) ya bonaba go bolaya yo morwarragwe, ge a ekwa bare: motlogolo wa mmina phiri, ya buša motlogolo wa mmina noko; bjang?

Ge ekabe ele mehleng yeno, Sepitle le yēna o be a tlo bolawa ka molaō wa Beibele - Genesis 9:4. Ka gobane Mampuru le yēna o itše go bolaya Mašile ka botsêtsê a swarwa a êna thapō "gallows". Mehleng ya kgale Bapedi ba kile ba ipuša, ba itirêla matêpê a boithatêlō, ele baiphahluludi mekgweng kamoka ya bošoro le bothakga. Le ge re be re le baiphahloludi, Jehofa Modimo O lefeleditše madi a Dikotope le Makgeru ka "Impi" ya Motsilikatse, go thosanya le polawo e kgolo go barwa ba Thulare le setšhaba gomme le lōna leagō la kuwa gaye Mogokgomeng la senyega; gwa šala ele boepa-pitsi "desolation" go fihlela mehleng yeno go tsebega lehono ka makhutšo a setimela - "Steelpoort station".

Go thōma ka ngwaga wa 1600 go fihlêla go 1877 AD., Bapedi ebe e le baiphahluludi (baephahluludi) eupja mehleng yeno, go thōma ka 1880-1958 boiphahlolodi bo fedile; re ka tlase ga

627* Sephaaka sa Lerula-tshipi wa tsebo go melaō ya Beibele -
"Holy Scripture".

Ga go motho yo a ka itirēlago boithatēlō ka madi a e mongwe, gobane le yēna madi a gagwe a tlo tšhollwa, kgoši goba mohumi le "mofutsana" moditšana; go na le balefitšhi ba nameng, gomme ba beile ke Jehofa Modimo, ke bōna Letsōgō mo merafong kamoka ya lefase le la Afrika borwa.

Morēna Jesus Kristus ka letšatši le lengwe O kgalema baleki ba gagwe go tše lebanego melaō ya Mmušo a re: "Neēlang Caesar tšewo elego tša gagwe, gomme le neēle Modimo tše di loketšego Bo-Modimo: (St. Matthew 22:19-21).

Ye nngwe taba ya morwalo o boima ke gore naa wene mmolayi wa ngwaneno ka diatla goba ka boloi (boloyi), o tlo ya kae mohla matšatši a gago a fedile mo lefaseng le?

Botatawešu ba re: O ka se ke wa tsēna ka kgōrō, kuwa gaeng la badimo, ka baka la madi a wa geno, awo wa go a falatša go se na molato, o woo o lebanego phalatšo ya madi lefaseng. Phalatšo ya madi ka kakaretšo, ke go lebanntšha le go mebušo ya mafase goba dihlakahlake "Continent": Marumo a phalatšo ya madi a a fukiwa ka kgoši, ke gore ke thapēlō ka sesotho go badimo le go Ramatla-Kamoka.

END S 982 .